

ECOUL ȘI URMĂRILE RĂSCOALEI POPULARE DIN 1784 ÎN COMITATUL TREI SCAUNE

**CSEREY ZOLTÁN
KOZÁK ALBERT**

Printre evenimentele marcante ale anului 1784, marea mișcare națională și socială de la 1784, în fruntea căreia s-au aflat Horea, Cloșca și Crișan, ocupă un loc însemnat. În ultima perioadă, istoriografia noastră a adus clarificări de fond asupra celor mai semnificative momente și trăsături ale istoriei naționale, printre acestea și importantului act istoric de la 1784.

Răscoala lui Horea, prin proporțiile și semnificația internă și internațională, a fost considerată pe bună dreptate un moment crucial al istoriei moderne românești. A marcat, prin rolul ce l-a deținut în evoluția societății românești, începutul procesului revoluționar de înlăturare a feudalismului¹.

În 1784 a avut loc cea mai mare mișcare cu caracter social și național din Țările Române ce s-a desfășurat pînă atunci. Au participat sute de mii de oameni: țărani, mineri, orășeni, români și maghiari; a avut o întindere geografică vastă — din Banat pînă în Maramureș, din Bihor pînă în părțile Sibiului; organizare militară relativ superioară — conducător suprem ascultat și urmat — Horea, conducătorii — căpitani principali — Cloșca, Crișan și Ioan Horea, sute de căpitani de cete numiți de Horea, ortacii săi apropiați, alte sute de căpetenii de cete mai mici, aleși de sate; program radical, (cel mai radical din Transilvania acelei vremi), cerînd desființarea iobăgiei, împărțirea pămîntului la țărani, egalitatea socială, înlocuirea vechii administrații feudale cu alta populară; s-a manifestat solidaritate în lupta socială și națională, între țărani români din Transilvania și cei din principate; s-a cerut unirea Transilvaniei cu Țara Românească și s-a impus desființarea servituții personale; în 1785 ea a avut un ecou neobișnuit în toată Europa. Datorită tuturor acestor aspecte mișcarea din 1784 a fost mai mult decît o răscoală țărănească, a fost o revoluție populară².

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea cei doi stăpîni din Transilvania — nobilimea și statul austriac — își dau mîna în asupra țărănimii în general și a celei iobage în special. Opoziția maselor față de opresiunea „vulturului habsburgilor” a fost eroică, culminînd cu răscoala din 1784—1785. Ca și răscoala de la Bobilna din 1437, ca și războiul ță-

rănesc din 1514, răscoala din 1784 — una din marile mișcări europene ce au precedat izbucnirea Revoluției Franceze — a fost o ridicare la luptă a românilor, dar și a exploataților de altă origine etnică, împotriva condițiilor inumane la care erau supuși de asupritorii străini³. Așa cum atestă documentele vremii, românii erau supuși unui șir întreg de persecuții și vexațiuni. Gheorghe Crișan, când a fost întrebat cu privire la cauzele ce au determinat țărănimea să se răscoale, înfățișează impresionant asupririle îndurate de iobagi: „Domnii ne-au împovărat cu slujbe tot mai grele: unii au luat de la noi grâu și alte bucate și pe lângă aceea dijma de la toți, încît numai apa nu avem să o plătim”⁴. „Mai depote trebuie să facem pe fiecare săptămînă cite patru zile de lucru; domnii ne sileau să le aducem lemne chiar și în sfînta noastră zi de Crăciun, zicînd că ce le pasă lor de sărbătorile noastre”⁵.

La toate acestea se adaugă încercările Curții de la Viena de a sili pe oameni să îmbrățișeze catolicismul.

Acestei îndoite asupri, țărănii i-au răspuns prin intensificarea luptei, care a îmbrăcat diferite forme: împotrivirea obștească a satelor din Munții Apuseni, care se asociază în adevărate confederații țărănești, întocmirea de jalbe, delegații trimise la dregători locali, la guberniu, la Curtea din Viena, ascunderea vitelor de jug, fuga țăranilor în codri, unde se constituiau în cete de haiduci, răzvrătiri locale, ciocniri cu armata și chiar răscoale⁶.

În ceea ce privește implicațiile naționale ale răscoalei din 1784—1785, se confirma că ea n-a fost „o manifestare cu caracter exclusiv social. În desfășurarea sa, latura socială se confundă continuu cu cea națională, îndreptată atît împotriva nobilimii, cit și a stăpînirii habsburgice. . . Pe de o parte se aflau iobagii, care erau români, de cealaltă nobilii, care erau unguri, iobagii români răsculați nu exclud solidaritatea cu iobagii unguri”⁷.

Tezaurul de idei a răscoalei de la 1784, generat de efervescenta gîndirii și aspirațiilor întregului nostru popor, a fost îmbogățit și ridicat pe noi planuri prin alte momente fundamentale de acțiune menite a accelera evoluția societății românești. 1784 este, astfel, începutul epocii revoluțiilor naționale și sociale, care au jalonat calea făuririi României moderne. De aici se proiectează cursul revoluționării continue și ascendente a poporului român în noua epocă. Așa cum observa Nicolae Bălcescu, Horea „luă secura în mînă și . . . scrisse cu dînsa drepturile nației române și programul politic și social al revoluțiilor ei viitoare”⁸.

Evenimentele răscoalei populare de la 1784 nu au trecut fără urmări nici în teritoriile mai îndepărtate. Multiplele sarcini, obligații, abuzurile nobilimii au dus la ascuțirea conflictelor sociale și în comitatul Trei Scaune. Documentele vremii pomenesc despre împotrivirea obștească a unor comunități țărănești, delegații trimise la dregători, răzvrătiri locale — probleme care formează obiectul prezentei lucrări.

TREI SCAUNE ÎN TIMPUL ADMINISTRAȚIEI LUI IOSIF AL II-LEA

Politica de reforme a împăratului Iosif al II-lea a cuprins aproape toate laturile vieții de stat, printre care și cele referitoare la reînnoirea administrației. În 1784 teritoriul Transilvaniei era împărțit în 11 comitate, în acest cadru fiind cuprinse și scaunele secuiești și săsești. Cu comitatul Trei Scaune au fost unificate părțile Brașovului și unele teritorii ale comitatului Alba de Sus⁹.

În anul 1785 Transilvania a fost împărțită în trei districte, care erau conduse de comisari regali¹⁰. Denumirile și reședințele districtelor: Sibiu, Cluj și Făgăraș. Trei Scaune, cu teritoriile menționate și cu comitatul Odorhei, a fost inclus în districtul Făgăraș¹¹, îndrumat de comisarul regal Mihail Bruckenthal. În fruntea comitatelor cuprinse în districte, precum și a celor formate din teritoriile scaunelor săsești și secuiești, au stat subprefecții, primpretorii și comisarii acestora¹². Subprefectul a devenit funcționar de stat, fiind obligat să se supună în totalitate superiorilor săi. Împăratul a degradat astfel organele din comitate, menținându-le numai atribuțiile executorii: a fost anulat dreptul de deliberare, dreptul legislativ și chiar cel judiciar. În urma delimitării funcțiilor administrative de cele judiciare, Tabla continuă, iar din 1787 scaunul de judecată se pronunță numai în probleme judiciare.¹³ Noua organizare a lichidat independența unităților privilegiate, anulând autonomia scaunelor săsești și secuiești.¹⁴

Comitatul Trei Scaune a fost împărțit în două unități administrative: plășile Sepsi și Kézdi, iar acestea în alte subunități, subplăși. Din plasa Sepsi de exemplu, făceau parte șapte subplăși. Comitatul avea un subprefect, în fruntea fiecărei plăși se afla câte un subprefect numit. Din corpul de conducere mai făceau parte pretorul și perceptorul. Conducerea subplășilor s-a exercitat de către pretori și comisari.¹⁵

ÎNTĂRIREA SISTEMULUI DE PAZĂ AL LOCALITĂȚILOR

Măsurile de siguranță ale autorității supreme din Transilvania, în timpul răscoalei din 1784, devin tot mai frecvente, pentru a stăvili extinderea răscoalei. Trebuie menționate acele instrucțiuni, care vizau întărirea sistemului de pază al localităților ca: verificarea persoanelor străine; arestarea celor fără pașaport; interzicerea primirii în gazdă a străinilor fără înștiințarea organelor locale etc.

Circulara emisă în 8 noiembrie 1784 de către Guberniul Transilvaniei cuprinde nouă puncte, care prevăd printre altele: interzicerea părăsirii comitatelor de către înalții dregători și funcționarii de rînd, pentru a putea veghea în permanență asupra țăranilor; confiscarea pe cale pașnică a tuturor armelor de la țărani; lichidarea tuturor posibilităților ca țăranii să pună mîna pe arme sau muniții; înființarea patrulelor, care să supravegheze și să legitimizeze pe călătorii străini în fiecare sat; urmărirea țăranilor care intenționează să părăsească satele; stabilirea unei conlucrări mai strînse între dregătorii comitatelor, pentru a descoperi mișcările din sînul populației.¹⁶

Starea de spirit a populației Transilvaniei din a doua jumătate a anului 1784, a constrâns comandamentul Regimentului II de infanterie de grăniceri secui, ca la 28 octombrie să emită o ordonanță pentru populația din Trei Scaune care prevedea: în fiecare sat santinele să-și facă datoria zi și noapte, să aresteze orice străini fără pașaport și să-l predea autorităților militare; paznicii de noapte să fie sprijiniți pe timp de noapte prin antrenarea soldaților pentru a înlătura discuțiile gălăgioase, împușcăturile și a întări siguranța publică a satelor; se interzice, sub pedeapsa cu bătaia, de a primi în gazdă pe cineva, fără înștiințarea judeului sau a comandantului. „Această poruncă este publicată de către juzii satelor pentru fiecare om, astfel ca nimeni să nu se sustragă, mai ales paznicii și patrurile, ca orice iobag și vagabond să fie supravegheat. „Pentru primirea acestor vagabonzi și pribegi se promit 30 de forinți renani”¹⁷, se subliniază în ultima frază a poruncii.

Circulara din 8 noiembrie este publicată în plășile din Trei Scaune la 10 noiembrie. În introducere se atrage atenția subprefecților și organelor de ordine: „A sosit porunca fermă a înaltului guvernium pentru a veghea zi și noapte, a verifica orice străin, a aresta pe cei suspecti, a confisca armele — din copia acestei porunci vor înțelege mai bine și domnii subprefecți că trebuie să explice pretorilor și comisarilor din plasa lor necesitatea îndeplinirii, menținerii și supravegheerii prevederilor poruncii, iar unde vor umbla și dinșii să urmărească îndeplinirea acestora”¹⁸. Părăsirea plășilor se putea efectua numai pe baza pașapoartelor eliberate de pretori, comisari de ordine, nobili sau preoți numiți pentru aceasta.

Amploarea crescândă a răscoalei, frica ce a cuprins tot mai mult nobilimea și autoritățile, au dus la elaborarea unor noi ordine. La 15 noiembrie, guvernium, exprimându-și îngrijorarea comunica autorităților locale: întrucit din Banat au venit niște tîlhari, din temnițele Hunedoarei 12, din Brașov 3, precum și din alte localități au scăpat adunături, după unele circulare și dinspre Viena s-au îndreptat spre această parte asemenea elemente, înaltul guvernium ordonă din nou reînnoirea măsurilor de pază, care să fie publicate în fiecare sat. Cu această ocazie apare chiar și amenințarea cu moartea. Totodată se atrage atenția nobililor și scaunelor sătești pentru o vigilență sporită, ca la orice neregularitate constatată, să fie anunțate pe loc autoritățile.¹⁹

Ordonanța gubernială comunicată în plăși a fost adusă la cunoștința tuturor locuitorilor satelor. Raportul subplășii Sf. Gheorghe din 21 noiembrie, semnat de Ádám Czirjék, pretor, către József Cserei, subprefect, cuprinde măsurile ce au fost întreprinse în acest sens. S-a stabilit contactul cu comandantul companiei de grăniceri în vederea colaborării, iar cu consimțământul acestuia au fost instalate 6 patrulare militare de noapte; la marginile satelor, câte doi paznici civili execută în permanență verificarea străinilor, a pașapoartelor și arestarea celor suspecti; fără aprobarea inspectoratului principal sau a autorităților, nici cunoscuți și nici rude nu pot fi găzduiți.²⁰ Pretorul subplășii Baraolt, comunică în 24 noiembrie măsurile luate de el: „la cele două margini ale satului am instalat străji alese dintre bărbații tineri și puternici, care verifică pașapoartele străinilor și, dacă constată ceva suspect, imediat îi aduc în fața mea pe cei în cauză”²¹.

Consemnările cuprinse în protocoalele satelor, dovedesc faptul că ordinele guberniale referitoare la întărirea pazei au fost comunicate locuitorilor. Ordinul preotului Ádám Czirjék, venit din partea subplășii, de asemenea este înregistrat la Arcuș în 21 noiembrie în care se subliniază, de asemenea necesitatea sporirii vigilenței, atenției, interzicerea purtării discuțiilor cu străinii și obligativitatea arestării acestora.²²

Teama față de extinderea răscoalei populare a făcut și în Trei Scaune corpul de dregători, autoritățile militare și nobilimea să se alinieze împotriva țăranilor. Măsurile luate pentru întărirea pazei au constituit însă doar o infimă parte a ansamblului măsurilor, care vizau înnăbușirea din fașă a izbucnirii unei răzvrățiri locale.

RECONSTITUIREA DECURIIOR SĂTEȘTI

Micile comunități umane organizate în decurii, au avut un rol important în viața satelor, întrucât au înlesnit organizarea muncilor, administrarea proprietăților, diriguirea și orientarea vieții întregii comunități.²³ Mai ales în perioada evului mediu, decarul, ca unitatea cea mai mică, avea mare importanță, care însă odată cu înființarea serviciului grăniceresc, își pierde din însemnătate.²⁴

În timpul marilor pericole, cum era considerată și răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan, reorganizarea acestor subunități s-a făcut în urma ordinelor superioare. Ordonanța din 10 noiembrie prevede în acest sens: „sătenii, în funcție de numărul lor, să fie împărțiți în cinci, șase, zece sau mai multe decurii, din 10 sau cel mult 15 persoane, să fie ales câte un decurion, căruia să i se încredințeze ca fiecare zi, dimineața și seara, să verifice casele suspectilor și în special a românilor, iar dacă se constată că aceștia nu au dormit acasă și nu pot dovedi unde au fost, să fie conduși în fața slugii procesuale, a pretorului sau a comisarului și aceștia să ia măsurile ce cred de cuviință, după prevederile ordonanței guberniale: Toți cei care intenționau să părăsească satul sau să doarmă în altă parte, trebuiau să anunțe decurionul, dar permisiune puteau primi numai de la jude.”²⁵

Pretorul subplășii Sf. Gheorghe, Ádám Czirjék, în scrisoarea sa din 21 noiembrie, adresată subprefectului, raportează că s-a trecut la reorganizarea decuriilor, iar decurionii supraveghează și în timpul nopții persoanele care li s-au încredințat spre a fi urmărite. Pentru orice eventualitate, însă pretorul dispune ca însași patrulele de noapte să fie controlate de către un „inspector principal de inspecție” ales în fiecare localitate din rîndul nobilimii.²⁶

László Osváth, pretorul subplășii Baraolt, raportează la 24 noiembrie: „în subplasa mea în fiecare sat i-am convocat pe juzi, decurioni și notari și în prezența mea am împărțit sătenii în decurii, pentru fiecare am ales câte un decurion, comunicîndu-i verbal obligațiile, poruncindu-le îndeplinirea acestora.”²⁷ La 14 decembrie, același pretor comunică faptul că juzii și decurionii sînt responsabili în fiecare decurie de orice tulburare a ordinii, iar dacă va fugi vreun sătean, datorită scăderii vigilenței, cei de sus să plătească impozitele celor fugiți.

DEZARMAREA ȚĂRANILOR

Sînt mult mai importante — față de măsurile sus amintite — acele încercări care urmăreau dezarmarea elementelor suspecte, cum era considerată țărănimea, întrucît marea masă a țărănimii putea fi ținută în ordine mult mai ușor, dacă li se lua armele. În această privință prevederile articolului 5 al Ordonanței Guberniale din 8 noiembrie aduce precizările de rigoare.²⁸

La nivelul diferitelor foruri și în Comitatul Trei Scaune se trece la o vastă activitate organizatorică, pentru aplicarea prevederilor ordonanței. Într-o altă poruncă din 10 noiembrie sînt precizate armele care constituiau obiectul confiscărilor: „Flinte, pistoale, lănci și alte asemenea”. Obiectele confiscate trebuiau marcate cu etichete pe care se trecea numele satului și al proprietarului și trimise subprefectului plășii, pentru a fi păstrate în oraș. Se atrage atenția populației, ca toată lumea să se supună instrucțiunilor, nimeni să nu-și ascundă arma, sau să și-o schimbe cu cineva, întrucît toate acestea atrag după sine pedepse.²⁹

Pretorul subplășii Sf. Gheorghe înștiințează la 21 noiembrie, că în zorii zilei respective a trecut la executarea ordinelor. La 24 noiembrie raportează și László Osváth că în subplasa Baraolt toate armele au fost adunate de la țărani. Din raportul pretorului de la Ozun reiese că, în pofida măsurilor luate, nu este mulțumit cu rezultatul: „în 18 noiembrie am ieșit în satele subplășii Ozun, am adunat sătenii de oricare neam și le-am comunicat notațiile primite de la domnul subprefect. În privința confiscării armelor m-am străduit destul, dar pînă ce am adus la cunoștința posesorilor, precum și a plebei, că armele și încărcătoarele vor fi confiscate, aceștia au aflat înainte de sosirea mea și le-au predat fiecare moșierului său, în alte cazuri acolo unde era uzul, ceea ce eu nu am crezut pentru că nu au predat arma moșierilor, numai comisarul Elek Balogh mi-a trimis cinci arme, în rest nimic, iar pe lîngă acestea peste tot se plîng, că acum patru ani multora li s-au luat armele și nu le-au fost restituite nici pînă azi, ci sînt ținute la curtea baronului Ferencz Henter. Vă rog să dispuneți în privința specificațiilor comunicate, ce măsuri să iau”. Asemenea situație prezintă prefectului și Tablei Continue și pretorul subplășii Petriceni, István Rápolti, anume că toate armele aflate în teritoriu au fost adunate de la țărani și trimise subprefectului plășii, dar crede că nu toți au predat armele: „întrucît la unii țărani din această subplasă cu siguranță se mai află arme, dar porunca fiind de așa natură, ca ele să fie luate în liniște, mă împiedică să le iau cu forța”.³⁰ După cum rezultă din ambele cazuri, autoritățile locale nu au încredere în țărani și nu sînt de acord cu aplicarea prevederilor ordonanței, după părerea lor fiind greșită acea optică conform căreia țăranii pot fi tratați și cu mijloace pașnice.

József Szörtsei raportează la 5 decembrie evenimentele petrecute în subplasa sa. În fiecare sat a reușit să rezolve problemele, în afară de Ghelința, unde judele militar nu a dat sprijinul dorit, întrucît nu a primit ordin de la comandantul de companie. Pretorul își exprimă nemulțumirea pentru numărul redus al armelor predate. La 16 decembrie pretorul subplășii Angheluș, István Keresztes la insistențele Tablei Continue explică,

nereușitele în felul următor: „în subplasa mea am examinat personal, m-am interesat dacă au rămas arme, dar pînă în prezent nu am găsit nimic”.³¹

Armele care au fost împărțite țăranilor de către nobili, au fost retrase de către aceștia prin administratorii de moșii. Astfel administratorul grofului Mihály Mikes raportează autorităților la 21 noiembrie, că iobagul Maxim Sorbány și-a predat arma judeului nobiliar în seara zilei de 18 noiembrie. Documentele menționează alte asemenea aspecte și la Ozun, unde groful József Béldi cere în 22 noiembrie administratorului său să strîngă armele, iar în 24 noiembrie iobagii din Dobîrlău ai baronului Ferencz Henter au predat puștile la conacul de la Sîntionlunca.³² Ordonanțele atrag atenția și nobilimii ca nu cumva să împrumute armele lor nimănui.³³

Pe lîngă dezarmarea țăranilor, aveau importanță și măsurile care urmau să împiedice procurarea de arme de către țărani. László Oswáth, în raportul său din 24 noiembrie menționează că a poruncit celor doi negustori armeni din Baraolt, ca nu cumva să îndrăznească să vîndă țăranilor cositor și pulbere. La 25 noiembrie János Szabó, pretorul din Brăduț, raportează că în subplasa sa nu locuiesc negustori, dar el a atras atenția țăranilor că nu li se permite să cumpere cositor și pulbere de nicăieri. Prin adresa comitatului din 10 decembrie instanțele inferioare sînt înștiințate să interzică cu desăvîrșire țăranilor procurarea de pulbere, salpetru, puști, sau orice altă armă, cositor sau gloanțe. Despre aceleași probleme relatează și pretorul din Angheluș la 16 decembrie, interpretînd ordinele Tablei Continue din Trei Scaune.³⁴

Teama de extinderea răscoalei populare și în ținuturile comitatului, precum și pericolul permanent de izbucnire a unor răscoale, au constrîns organele, autoritățile locale ca, pe lîngă ordonanțele guberniale, să treacă la unele măsuri locale care să imobilizeze marea masă a țărănimii.

MĂSURI LUATE ÎN VEDEREA STĂVILIRII AVÎNTULUI REVOLUȚIONAR AL ȚĂRĂNIMII

Confiscarea armelor nu a fost singura măsură antițăărănească. Amplora deosebită a răscoalei condusă de Horea a impus o mai mare precauție din partea cercurilor guvernante. Populația românească și țărănimea maghiară, din considerente naționale și sociale, erau socotite ca stări care simpatizează cu răscoala. Ordonanțele guberniale emise una după alta urmăreau în primul rînd imobilizarea acestor categorii. Un asemenea conținut au patentele emise la 11, 16, 18 și 23 noiembrie, comunicate și autorităților comitatului Trei Scaune.

Ordonanța imperială din 18 noiembrie, redactată în limba română și maghiară, nu ascunde neliniștea împăratului față de extinderea neconținută a răscoalei populare. Pentru prinderea și arestarea persoanelor care fac agitație la răscoală se promite o răsplată de 30 de forinți. În acele localități, unde răsculații și ațîțătorii primesc vreun sprijin, judele și încă trei persoane să fie trași în țeapă — se consemnează în document.³⁵

József Rápolti, responsabilul subplășii Cașin, consemnează: „juzii și locuitorilor din zonă, că nu vor scăpa de pedeapsa cu moartea acele persoane care acordă vreun sprijin indivizilor suspecti, străinilor sau românilor care țin întruniri și consfătuiri secrete. Se interzice însă aplicarea forței sau violenței în relațiile cu țărani. Din raportul subplășii de mai sus, redactat la 29 noiembrie, reiese că este necesar a fi ținuti sub supraveghere atentă juzii și jurații, iar prin antrenarea nobilimii, toți locuitorii din zonă.³⁶ Din partea subplășii Baraolt, László Osváth raportează la 28 noiembrie: faptele țărănilor și românilor să fie urmărite cu atenție sporită; preoții români să fie supravegheați în permanență. Populația românească a fost convocată la Augustin, unde în prezența pretorului, preotul local dă publicității ordonanța regală redactată în limba română, care a fost publicată în limba maghiară în toate satele.³⁷

József Rápolti, responsabilul subplășii Cașin, consemnează: „juzii și jurații, au obligația în această privință, să vegheze, să observe, să tatoneze și să asculte orice mișcare, ca nu cumva să se strecoare vreun instigator și dacă apare orice bănuială, cel suspect să fie imediat arestat, iar eu să fiu înștiințat pe loc“. Atrage atenția că, în unele localități elementele instigatoare s-au bucurat de sprijinul populației, iar juzii și jurații acestor sate nu vor scăpa de pedeapsa cu moartea. Pentru a-i da mai multă importanță, preoții și dascălii de biserică, toți locuitorii satelor și-au pus semnătura, cei care nu știau să scrie și-au pus amprente. József Szörtsei în subplasa Surcea, urmînd exemplul de la Cașin a întărit prin semnăturile tuturor locuitorilor valabilitatea ordonanței.³⁸

Ordinul emis în decembrie 1784, cuprinde și alte aspecte noi: se oferă 300 de galbeni pentru capul lui Horea și se interzice cumpărarea unor bunuri nobiliare. La 7 decembrie, József Mauer, ia următoarele măsuri: interzice cu desăvîrșire vînzarea-cumpărarea bunurilor nobililor căzuți în timpul răscoalei; vînzătorul trebuia predat autorităților; persoanele desemnate trebuiau să vegheze în continuare cu multă seriozitate, pentru a descoperi orice intenție rea. Ordonanța redactată în limba română a fost transmisă preoților din Aita Mare, Belin, Hăghig și Araci, cu precizarea ca aceștia să o aducă la cunoștința românilor din zonă. În asemenea spirit s-a transmis și curculara din 14 decembrie a lui László Osváth din Baraolt și la 11 decembrie a lui János Szabó din Brăduț. Din subplasa Surcea, József Szörtsei transmite la 13 decembrie: a adus la cunoștința populației românești din Ghelița problemele cele mai recente și a atras încă o dată atenția juzilor asupra supravegherii permanente a românilor.³⁸ Adresa guvernului din 4 ianuarie 1785, trimisă subprefecților, cuprinde măsurile ce trebuie întreprinse pentru prinderea lui Horea și Cloșca, care au fugit din închisoare. Premiul pentru prinderea lui Horea a fost stabilit la 300 de galbeni, iar pentru Cloșca la 100 de galbeni. Cei care nu vor anunța autoritățile despre locul unde erau ascunse căpeteniile și le vor da sprijin ca să se ascundă, vor fi condamnați la pedeapsa cu moartea.⁴⁰

După înăbușirea răscoalei, nu conțin ordonanțele din care se degajă amenințarea față de țărani și necesitatea menținerii supravegherii elementelor suspecte. Decretul gubernial din 15 ianuarie 1785 atrage atenția celor în cauză să interzică orice adunare sau grupare a țărănilor, fără

aprobarea prealabilă a autorităților și pedepsirea aspră a celor care nu se supun. Juzii, jurații, decurionii au în continuare sarcina de a supraveghea ordinea, iar la adunările sătești să comunice țăranilor consecințele nesupunerii. Orice adunare, grupare, întrunire în masă trebuie raportată imediat.⁴¹

În pofida amenințărilor repetate, ale ordonanțelor guberniale, autoritățile locale sînt nevoite să constate tulburări în sînul populației, sau simpatizarea cu răscoala. În cîteva localități se trece la arestarea preoților români. Subprefectul Elek Lajos din plasa Tg. Secuiesc, în raportul trimis prefectului la 25 noiembrie 1784 arată că, întorcîndu-se de la Hătuica la Turia, cu ocazia inspecției efectuate a observat pe cîmp pe preotul român din Kanta (Tg. Secuiesc), care însoțea călare împreună cu doi inși, niște români care mergeau cu căruța. Sosind la Turia, soția unui nobil, Sára Miháltz, i-a atras atenția, că și ea, în ziua de 19 decembrie, în drum spre Hătuica, a observat în hotarul localității niște români necunoscuți. István Szöts, cetățean din Tg. Secuiesc, a confirmat cele referitoare la preotul din Kanta: „Nu e om cumsecade, umblă zi și noapte, se întinde la discuții cu necunoscuți, care îi vizitează casa, iar după cum am auzit, a primit și niște hrisoave pentru agitație, dealtfel numai acum 2—3 ani a venit din Moldova”.⁴² După toate acestea, funcționarul a luat măsuri pentru supravegherea secretă a preotului și a instaurat un control sever al călătoriilor efectuate în și din Moldova.

Comandantul militar îl arestează la 5 ianuarie 1785 pe Ioan Popa, preot din Covasna, învinuit de instigare. Deși acesta a negat învinuirile ce i s-au adus, totuși pedestrașul István Butyka din Covasna l-a arestat, afirmînd că preotul i-a convocat pe români în biserică la o întrunire pentru a le transmite niște ordine secrete. A fost trimis de la Covasna la Tufalău, de aici judele l-a trimis la Bita, apoi escortat de 3 cetățeni înarmați cu furci, a fost condus la Ghidfalău, în fața subprefectului Elek Lajos. Concetățenii covăsneni ai preotului arestat, exprimîndu-și adeziunea lor unanimă, garantează pentru confratele lor, plătind 50—100 forinți.

Aceeași soartă va avea la 17 ianuarie 1785 și preotul român de la Ghelița, Popa Dimitrie Boier, care a fost învinuit că a primit la el acasă niște străini. La 22 ianuarie 1785 este arestat și preotul român de la Brețcu, numit Popa Bucur Cîrtze, care și-a atras bănuiala în urma vizitelor efectuate la ceilalți preoți. Sînt cerute informații despre el de la Făgăraș.⁴³

Preotul subplășii Micloșoara raportează cu îngrijorare la 7 decembrie 1784 „întrucît este o știre normală că iobagii de aici ar fi gata să se răscoale, mă voi îngriji și mai mult de îndeplinirea poruncilor în subplasa mea.”⁴⁴

Din Lemnia, la 9 decembrie 1784, József Potsa informează despre faptul, că iobagul lui János Benkő, György Haraszti, al baronului István Apor, Nyikuly Sorbány, și al lui György Dónáth, numitul János Ștefan, aflînd vestea despre răscoala condusă de Horea, ar fi afirmat: dacă Dumnezeu i-ar aduce încoace pe răsculați și ei li se vor atașa și împreună cu ei vor omori și prăda nobilimea.⁴⁵

Merită a fi amintită știrea din 18 ianuarie 1785, sosită de la Tg. Mureș, după care în închisoarea comitatului este arestat József Kádár, iobagul lui Ferencz Bodó din Turia de Jos, care, pribegind din sat în sat, a fost

prins la Gogan, întrucît i-a amenințat pe nobilii de acolo, afirmînd că în curînd va veni vremea camarazilor săi, care îl vor elibera și pe el și atunci vor „desparte berbecii din restul oilor, albinele mari de cele mici”.⁴⁶ I s-a aplicat pedeapsa cu moartea, mîna călăului fiind folosită pentru a înspăimînta țărănimea.⁴⁷

Exemplele enumerate mai sus dovedesc că populația de rînd a urmărit cu atenție evenimentele răscoalei, și-a manifestat simpatia față de țărănimea răsculată, fiind gata oricînd să i se atașeze. Preoții români sînt considerați inamici publici, prin arestarea lor autoritățile căutînd să-i izoleze de masa țărănimii.

ORDINE SPECIALE ADRESATE NOBILIMII

Unele ordonanțe confidentiale erau aduse numai la cunoștința nobilimii, despre conținutul lor populația de rînd nu avea voie să afle nimic. La 15 noiembrie 1784 subprefectul era nevoit să publice două decrete guberniale, prin care se cere respectarea securității publice („publica securitas”). În ambele se precizează că trebuie trimise două ordonanțe: una, care poate fi citită de orice om de rînd și alta, care să nu ajungă la cunoștința populației de rînd, a supușilor, ci numai a celor care sînt pomeniți în decret, urmînd să ia la cunoștință următorul conținut: în orice sat nobilimea, dregătorii să vegheze în permanență și cu mare atenție dacă iobagii români, ba chiar și alți iobagi, nu cumva vorbesc ceva suspect; dacă nu cumva călugării români, sau românii care știu carte, au pus în circulație sau au pomenit de hrisoave ori patente suspecte. „Într-un cuvînt, să se facă totul, ca acea ordonanță gubernială să fie îndeplinită”.⁴⁸ Neîncrederea manifestată față de populația de rînd a făcut ca și convorbirile simple să fie privite cu suspiciune.

Ádám Czirjék, pretorul subplășii Sf. Gheorghe precizează în raportul său din 21 noiembrie adresat subprefectului, că el poate avea încredere numai în nobilime. Tocmai de aceea solicită sprijinul acesteia în organizarea patrulilor de noapte dar, în același timp, atrage atenția ca să fie mereu înarmați, gata în orice moment de a interveni, dacă se impune; toate acestea să se facă în liniște, fără a putea fi observate. Dacă iobăgimea ar manifesta delăsare, nobilimea să intervină imediat, să raporteze, cel vinovat să fie prins și trimis Tablei Continue.⁴⁹

După înăbușirea răscoalei în luna ianuarie 1785, în toate teritoriile administrative a fost trimisă o ordonanță gubernială confidențială, care trebuia adusă la cunoștința nobilimii. În comitatul Trei Scaune, în fiecare subplasă și localitate, a fost adusă la cunoștința autorităților și nobililor: răscoala a fost înăbușită, pentru prinderea căpeteniilor Horea și Cloșca, au fost întreprinse măsurile cuvenite. Nobilimea este atenționată ca nu cumva să înceapă vreo răzbunare împotriva iobăgimii. Obligațiile acesteia, precum și prestarea altor servicii, să se facă pe baza reglementărilor din 1769. Se subliniază încă o dată, ca nimeni să nu abuzeze de forță față de iobagi, să fie pretinse numai obligațiile prevăzute de lege „prin asprimea sa, nimeni să nu creeze posibilitatea iobăgimii la renitență”.⁵⁰

Pretorul subplășii Petriceni, István Rápolti, în scrisoarea sa din 26 februarie, adresată prefectului, raportează numele nobililor care au luat la cunoștință conținutul adresei (ordonanței). Despre aceleași probleme raportează László Osváth din subplasa Baraolt. El menționează, că nu a dat doar o simplă citire raportului, ci a dat și explicațiile cuvenite, iar nobilii s-au angajat să respecte cu strictete ordinele superioare. István Gál din Lunga comunică autorităților la 16 februarie că „am publicat în mare secret tuturor posesorilor (nobili și domni)”. La 22 februarie Miklós Betző de la Mățișfalău raportează că în mod conștient nu a stat de vorbă cu acei nobili, care nu pot păstra secretul și au puțini iobagi.⁵¹ La fel au fost aduse la cunoștința nobililor, în toate localitățile comitatului, modul cum trebuie să se comporte cu țărănimea.

Deși răscoala a fost înfrântă prin intervenția dură a autorităților, totuși se menține spiritul de neliniște și nesiguranță. Dovadă stau toate aceste măsuri, ce vizau liniștirea spiritelor înfierbântate ale țărănimii, precum și încercările de convingere a nobilimii de a fi mai înțeleghătoare cu țărănimea.

Pe lângă liniștirea iobăgimii era necesară și stabilirea unor raporturi pașnice între diferitele clase și pături sociale. Alături de raporturile dintre iobagi și nobilime, nu erau tocmai amicale nici relațiile dintre nobilimea și autoritatea militară. La fel se agravau și raporturile iobagi—militari, întrucât autoritățile militare pretindeau tot mai multe obligații și de la populația civilă. Într-o astfel de atmosferă plină de tensiune, se impunea și în Trei Scaune aplanarea conflictelor sociale. Pretorii subplășilor primesc indicații speciale în acest sens. Ferenc Antos, pretorul subplășii Boroșneu raportează la 15 februarie 1785: „În 24 ianuarie am adus la cunoștința nobililor și a iobagilor, ca să nu se certe cu starea militară, ci să mențină o armonie perfectă.”⁵²

În pofida acestor măsuri, în luna ianuarie 1785 la Dalnic a apărut un conflict între nobilii locali și militari. Militarii au intrat cu forța în conacele lui László Veres și Ferenc Miklós, cu aprobarea căpitanului Valdner, abuzînd și de arme. După ce o comisie mixtă a cercetat cazul, s-a ajuns la concluzia, că ea a fost stîrnită și de nobili, dar în special de „poruncile copilărești, incompetente ale căpitanului Valdner”. Întrucît împuşcăturile nu au rănit pe nimeni, comisia mixtă a hotărît împăciuirea părților, pentru a elimina conflictele ulterioare. Mare vilvă a stîrnit de asemenea, conflictul izbucnit în ianuarie 1785 între Ádám Czirjék, pretorul subplășii Sf. Gheorghe și locotenentul Dorschner, care i-a promis reprezentantului autorității de stat 50 de lovituri cu ciomagul în public.⁵³

Tabla continuă, manifestîndu-și îngrijorarea provocată de existența tensiunii și a conflictelor aduce în 24 ianuarie 1785 la cunoștința populației civile: „iubim pe fiii noștri militari ca pe noi înșine, ca atare să nu ne enervăm la orice fleac, ci mai bine să tăcem și să nu mai lungim vorba”. Dacă un civil are vreo plîngere provocată de un militar, să se adreseze ofițerului cel mai apropiat și dacă nu i se va face dreptate, să înainteze plîngerea Tablei Continue. În final se adresează rugămîntea către populația civilă, ca aceasta să manifeste mai mult atașament și mai multă înțelegere față de ofițeri și armată, întrucît au făcut ordine în rîndul românilor, care au conspirat pentru stîrpirea totală a nobilimii, și

dacă nu ar fi ajuns la timp armata, după știrile ce au sosit „glasul românilor și acum s-ar auzi. Ca atare armata merită dragoste și prețuire, de ocrotirea ei fiind nevoie și mai mare în viitor”.⁵⁴

Situația militarilor a devenit privilegiată față de celelalte categorii sociale, mai ales după „meritele” dobândite în înfrângerea răscoalei conduse de Horea.

ORGANIZAREA MILITARĂ A NOBILIMII DIN TREI SCAUNE

Nobilimea comitatului consideră ca insuficiente măsurile luate în vederea înlăturării pericolului răscoalei, și prin forța sa armată caută să-și asigure siguranța personală și a bunurilor sale, iar în caz de nevoie este gata să intervină cu puterea sa militară pentru înfrângerea ei.

László Sándor, prefectul comitatului Odorhei, în scrisoarea sa din 16 noiembrie 1784, adresată prefectului comitatului Trei Scaune și Tablei Continue, propune acțiuni comune pentru înlăturarea greutăților. Își exprimă satisfacția cu ocazia trimerii armatei secuiești la locul răscoalei, raportează măsurile întreprinse de ei pentru ocrotirea nobilimii și cere ca imediat să fie înștiințat dacă se petrece vreo faptă nepotrivită pe teritoriul comitatului învecinat.⁵⁵

Autoritățile județului Trei Scaune, aflând vestea extinderii răscoalei și din raportul prefectului din Odorhei precum și evenimentele petrecute în zona Făgărașului, consideră absolut necesară organizarea autoapărării armate. Tabla a adresat un apel către nobilime ca, în interesul ei, să fie pregătită oricând pentru intervenție armată; subprefecții din fiecare subplasă să convoace nobilimea la un loc anume, pentru verificarea efectivelor, armelor, cailor. De acum încolo, pentru sporirea vigilenței, în fiecare plasă să fie desemnate cîte trei puncte de strajă, unde, sub îndrumarea unui inspector, o gardă formată din 12 persoane, în schimburi de cîte o săptămână, să fie oricând gata, pînă ce situația nu se va remedia. Garda de veghe să se îngrijească de evenimentele petrecute în sate, să verifice călătorii și să-i aresteze pe cei care nu posedă pașaport. Cei care ocupau postul de veghe, trebuiau să-și aducă hrană pentru o săptămână, iar furajele pentru cai le asigurau juzii localităților respective. În plasa Tg. Secuiesc au fost desemnate trei puncte de strajă: Zagon, Lemnia și Leț.⁵⁶

Despre măsurile organizatorice relatează și Circulara prefectului din 29 noiembrie: „considerăm necesară organizarea nobilimii pentru preîntîmpinarea pericolelor ce ar urma. În această privință ordonăm tuturor pretorilor și comisarilor subplășilor, ca, pe baza acestei circulare, să împarte subplasa în două, să încalce și să comunice nobililor de la sate, ca toți cei care pot minui arme, joi viitoare, în 25, călare sau pe jos, înarmați cu flinte, cîteva puști, săbii, pulbere, cositor și hrană pentru o săptămână, să se prezinte la Chileni și Coșeni”. Nobilimea din plasa Tg. Secuiesc a fost îndrumată la Ilieni și Dobolii de Jos, iar cei din Brăduț, Baraolt și Micloșoara trebuia să se adune la Baraolt, sub comanda lui József Cserei, subprefectul plășii Sf. Gheorghe. În strînsă colaborare cu cei din Odorhei, trebuiau desemnate punctele de strajă, atenție deosebită acordîndu-se zonei Rika și Hășmaș, de unde se aștepta atacul. Circulara

face și alte precizări: în acele curți nobiliare, unde erau 3—4 mînuitori de arme, unul putea rămîne acasă, iar unde era o singură persoană, acela avea obligația să se înroleze. Conducerea și-a exprimat speranța, că toți nobilii vor lua arma în mînă pentru apărarea vieții lor, a soțiilor, copiilor, caselor și bunurilor.⁵⁷

Subprefectul József Cserei în raportul său adresat autorităților comitatului informează despre organizarea puterii militare a nobilimii din zona Baraolt. Punctul de întîlnire a fost fixat în casa lui din Baraolt, de unde s-au deplasat la Virghiș. După sosire s-a făcut lustra militară: s-au verificat caii, armele și s-au întreprins măsuri pentru completarea echipamentului. Doi comisari au fost trimiși la Brașov după o jumătate de chintal de pulbere și cositor. Muniția nefolosită ar fi rămas în proprietatea fiecăruia. Trupa aștepta pregătită mersul evenimentelor: autoapărarea sau, dacă se impunea, plecarea chiar în locuri mai îndepărtate. Se solicită ca unul din cele două steaguri ale comitatului să fie trimis la Baraolt. La podul de la Măgheruș, la drumul spre Rika și la poalele Hășmașului au fost puse santinele. Subprefectul raportează la sfîrșitul lunii noiembrie că trupa nobiliară s-a deplasat în zona Rika—Hășmaș, precizînd: „am citit din ochii fiecăruia, că nu se retrag, pînă nu dau ochii cu poporul răscolat împotriva noastră”.⁵⁸

Din scrisoarea prefectului de la sfîrșitul lunii noiembrie aflăm că unii dintre nobilii plecați la culesul viilor, au căzut pradă insurgenților. Tot aici se pomenește despre organizarea comandamentului trupei nobiliare. Groful János Nemes își asumă rolul de comandant suprem. Loctiitori de comandanți au fost numiți grofii Ferenc Nemes și Ferenc Mikó, pe lîngă ei fiind puși alți ofițeri superiori. Sînt trimise avanposturi în comitatele Odorhei și Făgăraș pentru a informa comandamentul militar despre stările de lucruri de acolo. După aceste pregătiri trupele s-au întors acasă, cu condiția ca să se pregătească pentru luptă, și în caz de nevoie, să se adune în termen de 24 ore.⁵⁹ După innăbușirea răscoalei, menținerea în continuare a armatei nobiliare nu mai era necesară. La 9 februarie 1785 prin decret gubernial este exprimată voința împăratului de desființare a trupelor. În plăși, prefectii, în subplăși, pretorii trebuiau să aducă la cunoștința nobilimii voința împăratului.⁶⁰

Armata nobiliară și-a luat rolul în serios în timpul mării răscoale. Cu toate că nu a luat parte la luptă, în mod efectiv totuși a constituit un real sprijin pentru autoritățile comitatului care se temeau de răzvrătirile țărănimii locale.

PARTICIPAREA REGIMENTELOR GRĂNICEREȘTI SECUIEȘTI LA ÎNFRINGEREA RĂSCOALEI

Din armata imperială, trimisă pentru innăbușirea răscoalei, făceau parte regimentele secuiești de infanterie I-II, precum și trupele formate din regimentul cavalerilor.

Colonelul Horváth, în scrisoarea sa din 15 noiembrie 1784, trimisă din Miercurea-Ciuc prefectului comitatului Trei Scaune, cere asigurarea hranei și cazării militarilor batalionului format din regimentul secuiesc de

infanterie numărul I. Formațiunea militară a ajuns la 18 noiembrie la Casinul Nou, de unde și-a continuat drumul spre Tg. Secuiesc. În timpul staționării armatei sînt solicitate contra cost piine, carne și mijloace de transport. La încartiruirea militarilor trebuiau să participe atît familiile pedestrașilor, cavalerilor, cît și cele ale iobagilor.⁶¹ Comandamentul batalionului format din regimentul I secuiesc de infanterie a fost colonelul Lebzelter.⁶²

Batalionul format din regimentul II secuiesc de infanterie era compus din 938 persoane. Adunarea s-a fixat la 15 noiembrie la Ozun, unde s-a făcut revizia. Forul civil solicită de la comandamentul regimentului necesarul de piine și carne, precum și locurile de staționare pe teritoriul comitatului.⁶³ Comanda trupelor i s-a încredințat vicecolonelului Pal Kray. Nici regimentul secuiesc de cavalerie nu a scăpat de mobilizare, întrucît sub comanda vicecolonelului Schultz, un detașament participă la înăbușirea răscoalei.⁶⁴

Trupele îndreptate împotriva răscoalei și-au început activitatea la sfîrșitul lunii noiembrie.⁶⁵ Comandamentul general al armatei îl înștiințează în raportul său din 27 noiembrie pe comisarul gubernial despre dispozițiile luate, pentru eventualitatea năvălirii răsculaților spre Meseș, Huedin sau Cluj, ca atare la Gilău s-a trimis un batalion din regimentul I secuiesc de infanterie.⁶⁶ Unitățile militare formate din regimentul II secuiesc de infanterie, regimentul de cavalerie și regimentul grăniceresc românesc, intenționau să fie folosite în manevrele militare din munți. În tabăra vicecolonelului Kray și-a desfășurat activitatea și episcopul Nichitici, care avea sarcina de a convinge poporul să depună armele.⁶⁷

Raportul din 2 decembrie al comandamentului către Consiliul de Război precizează că regimentul II de infanterie a primit misiunea să curețe terenul de răsculați din jurul ținutului minier al Zlatnei, părțile din Hălmațiu pînă la Ilia.⁶⁸ Armata a pornit spre Munții Abrudului, în față cu avangarda formată din 50 de persoane, condusă de locotenentul Vajda. La hotarul dintre Mihăileni și Blăjeni, avangarda fu întîmpinată de o oaste de vreo 600 de țărani, înarmați cu puști, pistoale, lănci, furci de fier, care se opuseră la trecerea mai departe a armatei. Episcopul trimise doi preoți la oastea țăranilor să-i sfătuiască de pace, să-i îndrume să nu se opună armatei și să depună armele. Între timp vicecolonelul Kray împărți pedestrima în două coloane, care au încercuit oastea țărănească. Convingîndu-se de faptul că țăranii nu vor să depună armele, dădu semnalul de atac. În bătălia din 7 decembrie, 85 de țărani și-au pierdut viața.⁶⁹ După această dată formațiunile militare secuiești s-au aflat în zona localităților Baia de Arieș, Ponor, Mogoș și Rimetea. Sosirea iernii a provocat numeroase probleme în aprovizionarea cu alimente, conform raportului lui Kray care cere înlocuirea trupelor epuizate cu forțe proaspete,⁷⁰ de care însă nu mai era nevoie, întrucît în a doua jumătate a lunii decembrie ostilitățile au încetat. Țărănimea slab înarmată nu putea avea sorți de izbîndă în confruntarea sa cu armatele imperiale, înarmate și instruite.

MIȘCĂRI ȚĂRĂNEȘTI ÎN COMITATUL TREI SCAUNE ÎN ANII 1785—86

Răscoala lui Horea nu s-a extins în toată Transilvania, dar efectele sale s-au resimțit pretutindeni. Ea a servit ca exemplu pentru toți cei ce sufereau sub povara dominației nobiliare. Învățămintele mișcării l-au silit pe împărat să ușureze cât mai grabnic situația grea a țărănimii. Patenta din august 1785 a interzis folosirea denumirii de iobag, atât de urit din partea acestora, asigurând dreptul de liberă strămutare. Țăranul era liber să se folosească de proprietatea sa, dar era obligat în continuare să satisfacă prestațiile.⁷¹ Înfrângerea răscoalei țărănești a arătat și faptul că împăratul a reprimat cu cruzime mișcările masei țărănești. În situația critică existentă împăratul a trecut în mod fățiș de partea nobilimii. Trebuie menționat acest aspect și pentru faptul, că țărănimea s-a opus în 1785 comisarilor trimiși pentru întocmirea urbariilor, fiind convinsă, în mod greșit, că împăratul este de partea lor. Țăranii erau alertați de faptul că prin conscrierea pământurilor iobăgești, vor pierde și proprietățile puține pe care le aveau.⁷²

Creșterea spiritului de revoltă a țărănimii se poate constata și în comitatul Trei Scaune în anii 1785—86, precum și în cei următori. În decembrie 1784 se vorbește de pericolul izbucnirii unei răscoale țărănești în subplasa Micloșoara. O răscoală de mai mare amploare trebuia să se declanșeze în 1785, agitația intensificându-se mai ales după emiterea Patentei iobăgești a împăratului Iosif al II-lea.⁷³

Însemnările cuprinse în protocolul satului Etfalău aduc precizări locale privind necesitatea întocmirii urbariilor: „Se face cunoscut că pe baza Decretului gubernial din 18 februarie, conflictele dintre iobagi și proprietarii de pământuri au fost cauzate de faptul că nu a existat pînă-n prezent stabilirea cantității prestațiilor iobăgești, nefiind nici norme pentru considerarea acestora, se impune deci aplicarea reglementărilor de acest gen și în țara noastră...”.⁷⁴ Întocmirea urbariilor a întâmpinat opoziția înverșunată a iobăgimii. În satele din zona Baraolt, la Tălișoara, Brăduț și Virghiș, țăranii au refuzat în mod fățiș semnarea listelor urbariale. Identificarea instigatorilor și a ațîțătorilor, în urma ordinului dat de comisarul regal Mihai Bruckenthal, s-a făcut la locuința din Baraolt al subprefectului plășii, József Cserei. Subprefectul, în raportul trimis comisarului regal, relatează în felul următor procedeele: „în scrisoarea Dvs. din 13 august ne-ați ordonat ca autorii opoziției și instigatorii țăranilor din satele Tălișoara, Brăduț și Virghiș, față de conscripțiile urbariale, să le căutăm și să vă raportăm dumneavoastră. La casa nobilului József Cserei din Baraolt am convocat un număr de iobagi din satele sus menționate, i-am pus să se jure și răspunsurile date, ca urmare a întrebărilor puse de noi, vi le raportăm”. Iobagilor convocați pentru declarații le-a fost adresată următoarea întrebare: „știi cine a fost sfătuitoarea, care ar fi propus iobagilor să nu subscrie sub nici o formă conscripția urbarială, întrucît ea nu e ordinul împăratului, ci doar farsa nobilimii și a dregătorilor, nu veți păți nimic, dar cei care subscrieți, vă veți lega în veșnicie ca iobagi ai moșierilor”.⁷⁵

Interogatoriul s-a efectuat de către József Cserei și asesorul Sámuel Osváth. Primii au fost chemați cei din Tălișoara, apoi au urmat țărani din Brăduț, Baraolt și Virghiș. Bănuiala la instigări — după declarațiile iobagilor din Tălișoara — a căzut asupra nobilului András Máthé din Virghiș, cantorului István Bartha din Ormeniș, precum și asupra pedestrașilor Sámuel Kolumbán, Márton Markó din Tălișoara și József György din Baraolt. András Máthé i-a îndemnat astfel pe iobagi: „eu dacă aș fi în locul vostru, eu nu mi-aș pune semnătura pe conscripție”. István Bartha și-a exprimat astfel părerea: „să nu vă învoiți și să nu vă puneți pecetea pe conscripție, așa să mă ajute Dumnezeu că ea nu este porunca împăratului, ci invenția nobilimii; nu vă fie frică, nu veți păți nimic”. Militarii au sfătuit de asemenea ca nimeni să nu legalizeze prin semnătură urbariul, întrucît nu este porunca regelui, ci invenția domnilor și dregătorilor și astfel împotrivirea nu va avea nici o consecință.

După mărturisirea celor din Brăduț, judele György Kelemen, iobagul Ferencz Veress din Tălișoara și Máthé Szöcs din Virghiș au fost instigatori. Ferencz Veress a argumentat, că și cei din Tălișoara au fost chemați la Biborțeni să semneze urbariile, dar ei au refuzat, întrucît aceasta nu este porunca regelui. De aceeași părere era și judele György Kelemen din Tălișoara. Máthé Szöcs din Virghiș a transmis o scrisoare celor din Tălișoara, în care a arătat că iobagii din Virghiș, au ordonat juraților, ca nu cumva să-și pună semnătura pe contractele urbariale, că altfel „cînd vor ieși pe poartă, vor fi omoriți în bătăi”. Alții au declarat că iobagii din Tălișoara au trimis vorbă celor din Brăduț, ca nu cumva să pecetluiască munca comisarilor, întrucît nici ei nu au făcut-o.

După mărturisirile celor din Baraolt, doi pedestrași: András Gergely și Antal Hegyes au încurajat poporul la nesupunere. Hegyes spunea: „pățiți și voi, dacă subscrieți, cum am pățit și noi cu milităria”.

Din declarațiile martorilor de la Virghiș a reieșit că la ei iobagii József Veress din Tălișoara și András Jakab din Brăduț au desfășurat agitație dușmănoasă. Amîndoi s-au prezentat ca împuțerniciți și au exprimat părerea consătenilor pentru cei din Virghiș. Înceau să-i convingă pe vecinii lor, ca să nu se supună conscripțiilor, întrucît nici ei nu au făcut-o, spunînd: „am depus odată jurămint de credință împăratului și nu mai e nevoie să jurăm încă odată”.

Despre gravitatea pedepselor aplicate persoanelor care au fost autorii spiritali ai mișcării țărănești din zona Baraolt, documentele amintesc numai în cazul lui András Máthé din Virghiș și István Bartha din Ormeniș. Cu siguranță însă, cei care și-au exprimat părerea lor anti-nobiliară au primit pedeapsă aspră⁷⁶.

Mitul „împăratului bun”, credința oarbă a țăranilor în monarh, încă mai dăinuie, cu toate că cele de mai sus s-au petrecut chiar după înăbușirea răscoalei țărănești. Iobăgimea, atît de dezamăgită, nu crede că tocmai noua ordine urbarială, lichidînd vechile obiceiuri locale, va aduce reglementări generale în relația iobag-nobil. Refuzul ordinilor venite de sus a fost susținută nu numai de reprezentanții iobăgimii, ci și de stările militare, care au acumulat o tristă experiență din corectitudinea sistemului de guvernămînt al Vienei. Spiritul de revoltă al țăranimii manifestat cu ocazia conscripțiilor urbariale, este reliefat mai ales cu ocazia răscoalei țăranilor din Racoșul de Sus, izbucnită în august 1786.

RĂSCOALA ȚĂRANILOR DIN RACOȘUL DE SUS DIN 1786

Satul Racoșul de Sus — făcînd parte inițial din comitatul Alba, apoi Alba de Sus — era situat la punctul de întîlnire al celor trei autorități⁷⁷, Alba de Sus, Brăduț și Scaunul Micloșoara. În perioada care constituie obiectul lucrării, este alipit comitatului Trei Scaune. Populația din Racoșul de Sus era compusă din iobagi și jeleri. Locuitorii, specific secuimii, erau supușii feudali ai moșierilor familiei Daniel din Tălișoara și Virghiș: baronul István Daniel, Elek Daniel, Imre Daniel, Sámuel Daniel și soția lui Ferenc Daniel⁷⁸.

Pămîntul arabil era folosit prin asolamentul trienal — conform obiceiului local. Se cultivau în primul rînd grîul, orzul, cerealele de primăvară și toamnă. Alături de cultivarea pămîntului, creșterea animalelor asigura condițiile de trai ale populației. Se ocupau în special cu creșterea și comerțul boilor. Unii gospodari aveau 8, 10, chiar 12 capete de boi. Cele 1200 de iugăre de pășune comună nu erau suficiente pentru efectivele mari de animale, astfel locuitorii erau siliți să arendeze anual pentru 50 de forinți din pășunile alodiale ale familiei Daniel. Asigurarea furajelor de iarnă se făcea din finețele comunei sau din cele de munte⁷⁹.

Din analiza obligațiilor iobăgești rezultă că și aici principala prestație era robota și dijma. După cum se știe, satele din Trei Scaune nu trebuiau să dea prestații în dijma, dar în restul teritoriilor alipite comitatului aceasta era obligatorie. Pe domeniul lui István Daniel și Elek Daniel robota iobăgească era stabilită la 4 zile pe săptămîină, de la Sf. Ion pînă la Sfîntu Mihail: „exceptînd cazul cînd, după Sfîntu Mihai, săptămînal cîte trei zile, cu doi boi, trebuia cărat gunoi de grajd sau lemne de foc, ca prestație iobăgească”⁸⁰. Iobagii ceilalți, în timp de iarnă sau vară, cu boi sau pe jos, făceau săptămînal cîte trei zile. Jelerii, în tot timpul anului, cu sau fără animale serveau săptămînal cîte o zi, iar cei care nu aveau extravilan, erau obligați să plătească o taxă de trei sau patru forinți.

Dijma se percepea din orice cereale de toamnă sau de primăvară, miei și albine. Cerealele — peste robotă — trebuiau transportate la Curtea din Virghiș sau Tălișoara. Femeile în fiecare an, erau obligate să toarcă și să țese patru funți de cînepă sau in. De la fiecare gospodar s-au mai cerut și alte produse. István Daniel mai pretindea de la soțiile iobagilor să vină în șura lui pentru ciuruit.

Iobagii, în urma numeroaselor poveri și prestații, s-au răsculat în vara anului 1786, refuzînd să mai plătească dijma⁸¹.

În perioada premergătoare răscoalei, țăranii s-au adresat în numeroase rînduri cu plîngerile lor la Tabla Comitatului Alba de Sus, la guvernii sau chiar împăratului, dar nicăieri nu au fost ascultați. Problemele lor cele mai grave erau: forțarea exagerată a dijmei, ce li s-a impus cu șapte ani în urmă, obligație ce nu a existat înainte; moșierul le-a luat pădurile și finețele, fiind astfel siliți să arendeze cu bani finețele; au fost frustrați și de locurile de adăpare ale animalelor; din pădurile alodiale, străinii puteau păduri pe baza unei taxe, dar lor nu li s-a permis să ia de acolo nici cantitatea de lemne necesare robotei, fiind astfel nevoiți să care lemnele din pădurile comune îndepărtate⁸².

Doleanțele exprimate sînt respinse de familia Daniel, țărani din Racoșul de Sus, ignorînd starea lor socială și materială, consideră satul și dependențele ca proprietățile lor comune. Terenurile date în folosință comună sînt luate ca bunuri personale și nu vor să înțeleagă că și ele fac parte din posesiunile nobiliare — se subliniază în răspunsul moșierului. Este considerată minciună și revendicarea țăranilor, că înainte nu ar fi fost obligați să plătească dijma. Numai din considerente umanitare nu li s-a pretins acest lucru, pe cînd dijma în miei și înainte și în prezent poate fi răscumpărată cu bani. Toate terenurile satului făceau parte din domeniul moșieresc, dar întotdeauna, pentru folosință comună, au fost desemnate din păduri circa 1600 iugăre, unde erau și finețe de munte, care asigurau necesarul de hrană pentru efectivele de animale. Acestea nu erau suficiente și pentru efectivele în plus ceea ce a impus ca să se arendeze și alte terenuri. În hotarul satului curg apele Rika, Virghiș, Kormos și Olt — ca atare este calomnie afirmația că, țăranii nu au locuri unde animalele să fie adăpate. De asemenea, nu este reală nici afirmația că pădurea comună ar fi la o distanță mai mare decît cea alodială, întrucît ele sînt învecinate și tocmai pentru a preîntîmpina degradarea pădurii alodiale, s-a impus departajarea lor. Țăranii nu au nici un amestec în ceea ce fac moșierii cu pădurile lor, iobagilor rămînîndu-le obligația de a transporta din pădurile comune lemnele în curtea nobiliară, ca prestație a robotei. Curtea nobiliară cere pedepsirea preotului unitarian local, cel care a întocmit revendicările țăranilor⁸³.

Agitația țăranimii nu s-a oprit însă la stadiul revendicărilor. János Szabó, pretorul subplășii Brăduț este trimis în 12 august la fața locului, pentru a depista pe instigatori și a reface ordinea, prin constrîngerea sătenilor de a satisface obligațiile lor față de moșieri. A fost însoțit și de administratorii familiei Daniel. Autoritățile, ajunse la fața locului, au fost întîmpinate de care încărcate cu cereale. Pretorul a ordonat, ca cerealele să fie aduse înapoi pe cîmp și să se aștepte cu transportarea lor pînă la începutul dijmuirii. Țăranii însă și-au continuat drumul, au dus cerealele acasă și le-au descărcat. Văzînd toate acestea, János Szabó își adună oamenii, pe judele sătesc Ferenc Biró și pe jurați și îi trimite la poarta satului și pe cîmp cu misiunea de a-i convinge pe consătenii lor ca nimeni să nu îndrăznească să ducă cerealele acasă pînă nu se dijmuieste. Totul era însă în zadar. Ca urmare a eșecului, pretorul a căutat să stabilească împrejurările în care a izbucnit răzvrătirea. Din declarațiile celor în cauză a reieșit: 1. în adunarea sătescă din 9 august s-a hotărît în unanimitate refuzul de a mai da dijma, cei care ar fi încălcat această hotărîre trebuiau să plătească o amendă de 3 forinți. 2. dijma nu o vor da nici acum și nici altădată, în viitor. 3. pentru preîntîmpinarea represaliilor individuale, se hotărăște acțiune comună⁸⁴.

Cele două căpetenii ale țăranilor, György Csiki și András Biró, sînt arestate. Comisia pregătindu-se de plecare, se va întîlni pe drum cu Ferenc Pál György, care își transporta cu căruța grîul spre casă. Acesta este somat să se întoarcă, dar își continuă drumul, biciuindu-și încă boii. Atunci pretorul se așază în fața boilor, țăranul afirmînd următoarele: „protestez, eu slujesc regele, nimeni să nu stea în fața mea, că va veni lumea curuților”. Pretorul încercînd să aresteze țăranul curajos se pomenește cu

alți doi țărani, Mihály Andorkó și Ferenc Andorkó, care au sărit în ajutorul confratelui lor. Reprezentanții autorităților și administratorii au scăpat numai prin scoaterea săbiilor, după care au luat-o la fugă. La aflarea incidentului se va aduna tot satul: bărbați, femei, copii și vor urmări pe fugari, amenințându-i cu moartea. Aceștia au scăpat numai datorită norocului. Sosind la Baraolt, pretorul János Szabó se prezintă la comandamentul divizionului grăniceresc solicitând ajutor militar împotriva țăranilor răsculați. În timpul nopții, cu o unitate militară condusă de locotenentul Martini, se întorc la Racoșul de Sus, dar nu vor reuși să aresteze decât patru persoane, întrucât o parte din țărani s-au ascuns, iar alții au plecat la Făgăraș să depună plingere la comisarul regal Mihai Bruckenthal⁸⁵.

În 16 august, pentru restabilirea ordinii, sosește la fața locului o trupă de 30 de cavaleri sub conducerea căpitanului Antal Székely. Populația convocată a declarat că refuzul dijmei a fost voința întregii colectivități. Solidaritatea a fost atât de mare, încât nu au declarat nici numele vecinului care a stat lângă ei cu ocazia adunării cu pricina. Unii dintre ei au fost ciomăgiți din cauză că nu au divulgat secretul. Judele sătesc, împreună cu câțiva țărani, au fost arestați și transportați la temnița din Baraolt. Încă 5 persoane, care au figurat pe lista arestaților, nu au putut fi prinse. În urma represaliilor, țăranimea a fost redusă la tăcere, iar cu restabilirea ordinii s-a trecut și la luarea dijmei. Între timp delegația celor 60 de țărani din Racoșul de Sus, s-a reîntors de la Făgăraș, comisarul regal — exponent al moșierimii —, nu a dat ascultare plîngerilor. În rezoluția sa el precizează: „țăranii au greșit, că la sfatul unor temerari, au făcut unele concesii, care este în contrast cu deliberatele legale și cu obiceiurile existente înainte. Ca atare ei, dar în special sfătuitoarii, să suporte pedepsele ce li se cuvin”.

„În privința dijmei, să se respecte vechile obiceiuri, iar dacă se constată nedreptăți, în prezența procuratorului fiscal, să urmeze calea legală. Dacă nici astfel nu se rezolvă plîngerile, să se adreseze pretorului subplășii, care va avea obligația să acționeze în spiritul legii” — își încheie instrucțiunile Mihai Bruckenthal.

Administratorul lui Imre Daniel, numit Zsigmond Máthé, raportează la 27 august 1786, că din cerealele produse în hotarul satului Racoșul de Sus țăranii au dat dijma, care a fost transportată la curtea de la Virghiș. József Varga și Ferenc Veress, administratorii lui Sámuel Daniel din Tălișoara își exprimă, la rîndul lor mulțumirea pentru primirea de către moșieri a produselor cuvenite⁸⁶.

Din înfrîngerea răscoalei, țăranimea și-a putut da seama că în rezolvarea plîngerilor lor nici o instanță superioară nu le va sprijini; chiar dacă vorbesc despre imparțialitate, nu se pot debarasa de interesele lor de clasă.

Marea răscoală populară din 1784 a arătat drumul care trebuia urmat, subliniind necesitatea alianței tuturor păturilor oprimate. Exemplul a fost urmat de masele populare, care și-au dat seama că îmbunătățirea situației lor se poate obține doar prin luptă perseverentă.

Viața comitatului Trei Scaune în timpul răscoalei a fost zbuciumată de numeroase mișcări și tensiuni. În pofida măsurilor luate de cercurile conducătoare pentru apărarea privilegiilor, masele populare și-au

exprimat adeziunea lor față de răsculați. Răzvrătirea țăranilor din Racoșul de Sus a demonstrat încă o dată faptul că poporul de rînd, nemulțumit de rînduieșile feudale, fără deosebire de naționalitate, se aliază forțelor antifeudale, luptînd pentru îmbunătățirea condițiilor de trai, pentru libertate, egalitate, dreptate socială și națională.

NOTE

¹ POMPILIU TEODOR, **Marea răscoală populară din 1784, sinteză a idealurilor sociale și naționale ale poporului român**, în *Scînteia*, anul LIV, nr. 13104, p. 4.

² ȘTEFAN PASCU, **Ce știm despre Transilvania?**, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1982, p. 134.

³ MIRCEA MUȘAT, ION ARDELEANU, **De la statul geto-dac la statul român unitar**, Editura Științifică și Enciclopedică, București, p. 210.

⁴ Ibidem, p. 211.

⁵ D. PRODAN, **Răscoala lui Horea**, vol. I. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 419.

⁶ M. MUȘAT, I. ARDELEANU, op. cit., p. 211.

⁷ GH. PLATON, **Geneza revoluției române de la 1848**, Ed. Junimea, 1979, p. 17.

⁸ N. BĂLCESCU, **Mișcarea românilor din Ardeal la 1848**, în Nicolae Bălcescu, *Opere*, tomul I, partea a II-a, Ediția critică de G. Zane. Editura Fundației, București, 1940, p. 126.

⁹ LÁSZLÓ, KÖVARI, **Erdély történelme** (Istoria Transilvaniei), vol. VI, Pesta, 1866, p. 139.

¹⁰ JÁNOS, BARTA jr., **A nevezetes tollvonás** (Vestita semnătură), Budapesta, 1978, p. 83.

¹¹ KÖVARI, op. cit., p. 149.

¹² BARTA, ibidem.

¹³ ANTAL, SÁNDOR, PÁL, Arhiva Scaunului Mureș, **Studii de istorie a naționalităților conlocuitoare din România și a înfrățirii lor cu națiunea română**.

¹⁴ BARTA, ibidem.

¹⁵ Arhivele Statului, Filiala Sfîntu Gheorghe, Fond 351, **Documentele comunei Arcuș**, nr. 12.

¹⁶ FERENC, SZILÁGYI, **A Hora világ Erdélyben** (Lumea lui Horea în Transilvania), Pesta, 1871, p. 109.

¹⁷ Arhiva Muzeului Județean Covasna, **Protocolul subplășii Brăduț**, 1784, nenumărat.

¹⁸ Arhivele Statului, Filiala Sf. Gheorghe, Fond Scaunul Trei Scaune, Capitolul

Acte administrative, Dosar nr. 788/1784.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

²¹ Ibidem.

²² Arh. Sf. Gheorghe, Fond 351, **Documentele comunei Arcuș**, nr. 12.

²³ ISTVÁN, IMREH, **Törvényhozó székely falu** (Statutele comunale) București, 1983, p. 66.

²⁴ ISTVÁN, IMREH, op. cit., p. 68.

²⁵ Arh. Sf. Gheorghe, Dosar nr. 788/1784.

²⁶ Ibidem.

- 27 Ibidem.
- 28 DAVID, PRODAN, op. cit. vol. I, p. 472.
- 29 Arh. Sf. Gheorghe, Dosar nr. 788/1784.
- 30 Ibidem.
- 31 Ibidem.
- 32 Ibidem.
- 33 Arh. Sf. Gheorghe, Fond 351, **Documentele comunei Arcuș**, nr. 12.
- 34 Arh. Sf. Gheorghe, Dosar nr. 788/1784.
- 35 Ibidem.
- 36 Ibidem.
- 37 Ibidem.
- 38 Ibidem.
- 39 Ibidem.
- 40 Arh. Sf. Gheorghe, Dosar nr. 837/1785.
- 41 Arh. Muzeului Județean Covasna, **Protocolul subplășii Brăduț**, 1784, nenumerotat.
- 42 Arh. Sf. Gheorghe, Dosar nr. 788/1784.
- 43 Arh. Sf. Gheorghe, Dosar nr. 837/1785.
- 44 Arh. Sf. Gheorghe, Dosar nr. 788/1784.
- 45 Ibidem.
- 46 Arh. Sf. Gheorghe, Dosar nr. 837/1785.
- 47 DAVID, PRODAN, Op. cit., vol. II, p. 513.
- 48 Arh. Sf. Gheorghe, Dosar nr. 788/1784.
- 49 Ibidem.
- 50 Arh. Sf. Gheorghe, Dosar nr. 837/1785.
- 51 Ibidem.
- 52 Ibidem.
- 53 Arh. Sf. Gheorghe, Fond Scaunul Trei Scaune, Capitolul **Grăniceri secui**, Dosar nr. 879/1785.
- 54 Ibidem.
- 55 Arhivele Sf. Gheorghe, Dosar nr. 788/1784.
- 56 Ibidem.
- 57 Ibidem.
- 58 Ibidem.
- 59 Ibidem.
- 60 Arh. Sf. Gheorghe, Dosar nr. 837/1785.
- 61 Arh. Sf. Gheorghe, Dosar nr. 788/1784.
- 62 DAVID, PRODAN, Op. cit. vol. II, p. 109.
- 63 Arh. Sf. Gheorghe, Dosar nr. 788/1784.
- 64 FERENC, SZILÁGYI, Op. cit., p. 169.
- 65 Ibidem, p. 175.
- 66 DAVID, PRODAN, Op. cit. vol. II, p. 109.
- 67 Ibidem, p. 50.
- 68 Ibidem, p. 81.
- 69 Ibidem, p. 93.
- 70 Ibidem, p. 122.
- 71 **Magyarország története** (Istoria Ungariei), Budapeșt, 1971, p. 389.
- 72 FERENC, ECKHARD, **A bécsi udvar jobbagypolitikája 1761—1790** (Politica Curții de la Viena între 1761—1790), Századok (Secole), 1956, nr. 1—2, p. 116.

⁷³ ISTVÁN, IMREH, **Erdélyi hétköznapiak 1750—1850** (Viața cotidiană transilvăneană 1750—1850), București, 1979, p. 63.

⁷⁴ Arh. Sf. Gheorghe, Fond 364, **Primăria comunei Etfalau**, nr. 2.

⁷⁵ Arh. Sf. Gheorghe, Fond Trei Scaune, Capitolul **acte administrative**, Dosar nr. 907/1786.

⁷⁶ Ibidem.

⁷⁷ BALÁZS, ORBÁN, **Székelyföld leírása** (Descrierea pământului secuiesc), vol. I, Pesta, 1868, p. 210.

⁷⁸ Arh. Sf. Gheorghe, Fond Trei Scaune, Dosar nr. 65.

⁷⁹ Ibidem.

⁸⁰ Ibidem.

⁸¹ Arh. Sf. Gheorghe, Dosar nr. 907/1786.

⁸² Ibidem.

⁸³ Ibidem.

⁸⁴ Ibidem.

⁸⁵ Ibidem.

⁸⁶ Ibidem.

AZ 1784-ES NAGY PARASZTFELKELÉS VISZHANGJA ÉS KÖVETKEZMÉNYEI HÁROMSZÉK VÁRMEGYÉBEN

Kivonat

A romániai marxista történetírás az 1784-es Horea vezette nagy parasztfelkelést tanulmányozva megállapítja: hatalmas tömegalapját, követeléseit, katonai megszervezését tekintve ez túlnőtt az egyszerű parasztfelkelés keretein, tehát népi parasztforradalomról kell beszélni. Háromszék vármegye területét noha a felkelés nem érintette, hatását és következményeit e vidéken is le lehet mérni.

II. József közigazgatási reformja, megszüntette a széki különállást, vármegyei rendszerbe sorakoztatta a székely székeket is. Háromszék vármegyéhez csatolják Brassó vidékét és Felső — Fehér vármegye bizonyos részeit. Az új felosztás a vármegye területét kerületekre és ezeket alkerületekre osztotta.

A császári udvar, az Erdélyi Főkormányzóság a felkelés kitörése után (szétterjedésének megakadályozásáért) számos rendelkezést, körlevelet küldött szét a vármegyékhez, amelyekben biztonsági intézkedéseket, fokozott éberséget kérnek a törvényhatóságok részéről. Fontosnak tartják a települések őrhálózatának a megerősítését, az éjszakai-nappali őrzés folytonosságának a biztosítását, idegenek leigazoltatását és útlevélnélküliek letartóztatását. Háromszék katonai határőrterület lévén a katonai hatóság is segítséget nyújtott a közbiztonság megteremtésében.

A faluközösségek aegységeit — a tízeseket — újjáalakítják, élükön a tizedesekkel, akik felelőséggel tartoznak a körzetükben történő mindenféle szabálytalanságért.

A parasztek lefegyverzésével, azok cselekvőképességét szándékoztak megghiusítani. A fegyverek elkobozása viszont nem volt az egyetlen kimondottan paraszttellenes intézkedés. A parasztoakat és a román ajkú lakosokat, szigorú megfigyelés alatt tartották, mindenfajta gyülekezést, csoportosulást megtiltottak számukra. Mindezek ellenére a hatóságok több esetben a lakosság nyugtalanóságáról, a felkeléssel való együttérzésükről kénytelenek tudomást venni. Néhány faluban román papokat tartóztattak le.

A vármegyében élő nemességet külön rendelkezésekben figyelmeztetik az óvó intézkedések megtételére, a jobbágyokkal szembeni magatartásukban pedig több megértést várnak el tőlük. Ugyanakkor megkezdődik a nemesség katonai megszervezése. Harci alakulatokat hoznak létre főnemesi vezérlettel. A vármegye különböző pontjain nemesi járőrszolgálatot létesítenek.

A felkelés elfojtásában a székely haderő is közreműködött. Az I. és II. székely gyalogezredből külön-külön zászlóalj vett részt, emellett a székely huszárezredből is különítményt alakítottak.

A Horea vezette parasztfelkelés hatása megmutatkozott a parasztság harci szellemének a fokozódásában egész Erdély területén. Háromszék vármegyében is parasztforgások, zavargások kezdődnek. 1785-ben az erdővidéki falvak jobbágyai tagadják meg az urbáriumok aláírását. 1786 augusztusában pedig parasztlázadás robbant ki Felsőrákoson. A jobbágyi terhek, a földesúri szolgáltatások növekedése arra készítetik a felsőrákosiakat, hogy megtagadják a dézsma adást. A felkelés elfojtására katonai erőket mozgósítanak, melyek segítségével sikerült a rend helyreállítása.

